בס"ד

Forrás

מעיין • מקור

2012. április
III. évfolyam 7. szám
תשע"ב ניסן

Időszaki kiadvány • Kiadja a Lativ Alapítvány • למען תחייה יהודית בהונגריה

Lativ Alapítvány: zsidó bölcsesség, hagyomány, életélmény

LATIV
ALAPÍTVÁNY - FOUNDATION

hétfő–szerda 17.30–20.00, Visegrádi u. 3.

DIÁK TAGJAINK SZÁMÁRA
ÖSZTÖNDÍJAT BIZTOSÍTUNK!

A Lativ Kolel szeretettel vár minden zsidó fiatalt, akit érdekel ősei hagyománya, és aki szeretne kellemes hangulatban, zsidó fiatalok között tanulni és az ünnepeket velük együtt tölteni.

Látogass el oldalunkra: www.lativ.hu

Jelentkezés:
Davidovics László (Joszi)
Tel.: +36 70 320-4290 • Email: info@lativ.hu
Ismerkedj meg velünk!

Tartalom

FILOZÓFIA
A megújulás ideje 3

HETISZAKASZ
Vájikrá • **Állatáldozatok** 4
Cáv • **Todá** 5
Smini • **Az isteni szolgálat: törvény és önkívület** 6

ARCKÉPCSARNOK
Júda Lőw, a prágai „Maharal" rabbi élete – I. rész 7

Hágádá – mélyebben 8
Ki az epikoresz? 9

INTERJÚ
Jochanán Herzog rabbival 9

HÁLÁCHÁ
És mondd el fiadnak azon a napon… 10

NŐI SZEMMEL
A média áldozatai 11

A ZSIDÓ KONYHA REJTELMEI
Pészáchi édességek 13

GYEREKNEVELÉS
Elijáhu próféta a szívünkön keresztül érkezik 14

GYEREKSAROK
Elijahu serlege 14

מעיין • מקור
Forrás

A Lativ Alapítvány időszaki kiadványa

Kiadja a Lativ Barátai A Zsidó Reneszánszért Magyarországon Alapítvány • 1067 Budapest, Eötvös utca 29. • +36 (70) 320-4277 • www.lativ.hu • info@lativ.hu • Felelős kiadó: Keleti Dávid rabbi • Szerkesztő: Dunajecz Jakab Munkatársak: Domán Sije • Lektor: Ollé-Deutsch Csilla • Tipográfia, tördelés: Deák Panka Borító: Lévai Erika • Belső illusztráció: Deák Panka • Korrektor: Székely Mária • Megjelenik havonta • A kiadványt támogatta: Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft. • www.gabbiano.hu • A kiadvány szent szövegek részleteit és magyarázatait tartalmazza, kérjük, ne dobd el!

A Lativ Barátai Alapítvány számlaszáma:
CIB BANK 10700079-47164907-51100005
Köszönjük, hogy adományával segíti munkánkat!

A Forrás legutóbbi számának borítóján a מתנות לעביונים kifejezést tévesen ע-nal írtuk, a szó helyesen: מתנות לאביונים (א-fal). Elnézést kérünk. *A szerk.*

A megújulás ideje

Rabbi Gedalya Schorr

Mielőtt a zsidók kijöttek Egyiptomból, három dolgot kellett megtenniük, amelyek közül az egyik a holdalapú naptár megalkotása volt. Ez a parancsolat jelentette a rabszolgaságból való megmenekülés kezdetét. Amikor az ember rabszolga, az ideje felett csakis az ura rendelkezik. A rabszolgának az egész idejét az ura szolgálatára kell használnia, saját magára pedig semmi ideje sem marad. Amikor a zsidók fel lettek szabadítva, kaptak egy parancsolatot, hogy: „Ez a hónap a tiétek …" Az idő mostantól a rendelkezésetekre áll. Ti feleltek azért, hogy használjátok ki!

„Ahogy a természet örök körforgása minden évben ugyanabban az időpontban megismétli önmagát, ugyanazzal az erővel tér vissza minden egyes évben újra meg újra a spirituális világ is eredeti tulajdonságaival."

Ez azonban nemcsak egy átmeneti lépés a rabszolgaságból a szabadságba, hanem a szabadság lényegét tanítja. Ezt láthatjuk abban, ahogy a rabszolgaság kezdete megjelenik a Tórában: „Új király lett Egyiptomban" *(2Mózes 1:5).* A rabbik magyarázzák, hogy valójában ugyanaz maradt a király, csak a szellemisége változott, már nem ismerte el az alkirálya érdemeit, „nem ismerte Józsefet…" A király megújította magát – vagyis megváltoztatta a személyiségét, és új rendszert vezetett be.

Az önmegújítás képessége különleges erő, amely nem jön könnyen, ugyanakkor alapvető minden istenfélő ember számára.

Ros Chódes, az új hónap az újhold megjelenésével kezdődik, amely a megfiatalodás természetes jele. Éppúgy, ahogy a hold átmegy növekvő és csökkenő szakaszokon, megújul a folyamat kezdőpontján, ugyanúgy az ember is képes spirituálisan megújítani önmagát. Ez kifejezetten áll az újhold megjelenése alkalmával mondott imában. „A zsidó nép sorsa, hogy megújítsa önmagát, ahogy a hold is teszi." Ezért lett mondva: „Ez a hónap a tiétek". A megújulás jellegzetessége most már az övék, amikor a szabadulásuk küszöbén állnak. Valójában pont ez a tulajdonság volt az átjáró a szabadságba.

Az ajándék jele

Rábénu Jona tanítványai rákérdeznek a Ros Chódes jelentőségére: nem csak csillagászati számítás kérdése, hogy mikor jelenik meg az újhold? Akkor miért a hold megjelenésének a természetes jelensége szimbolizálja az önmegújítás képességét? A válaszában Rábénu Jona idézi a talmudi mondatot, amely szerint amikor az ember egy darabka ételt ad egy gyereknek, tudatni kell az anyjával. Ennek a törvénynek eleget lehet tenni azzal is, ha az ember egy kis olajat ken a gyerek arcára. Amikor az anya látja az olajat a gyerek arcán, tudja, hogy találkozott valakivel. Ezután megkérdezi a gyereket, és megtudja, hogy kapott egy kis ennivalót *(Sábát 10b)*.

Ugyanígy amikor Isten ránk ruház valami nagyon jelentős erőt, azt akarja, hogy legyünk tudatában az ezzel járó lehetőségeinkkel. Azzal, hogy az anyagi világban „olajat ken az arcunkra", jelzi a spirituális világban levő hasonló jelenséget. Valóban a hold megújulása természeti jelenség, amely előre kiszámítható módon jelentkezik, de van egy olyan funkciója, hogy emlékeztet minket a felülről jövő spirituális hatásra – vagyis az önmegújítás képességére.

A széderestén felolvasott Hágádában Ros Chódest a szabadulás kezdeteként említjük. A Hágádá ezzel sugallja, hogy a megváltás igazából a hónap elejével kezdődött, nem pedig a kivonulás igazi napjával. Ros Chódest tehát úgy kell figyelembe vennünk, hogy a valódi megváltás ezen a napon kezdődött – a napon, amely magában hordozza a megújulás képességét, amely végül a megváltáshoz vezetett. Mégis az lett a döntés, hogy Isten teljes dicséretét csak a kivonulás estéjén mondjuk el, vagyis szédereste.

A földi kapcsolat

Az összes ünnep valamilyen anyagi jelenséghez kapcsolódik. Peszách a tavasz ünnepe, amikor a fák virágoznak, és a magok csíráznak, sávuot az aratásé, szukot pedig a betakarítás ünnepe. Mivel ezeknek az ünnepek-

folytatás a 4. oldalon

A 3. oldal folytatása

nek egyértelmű spirituális okai vannak, mi szükség van arra, hogy földi eseményekhez kössük?

Ezeknek az ünnepeknek az összekapcsolása az anyagi világgal jelképezi a hasonló spirituális hatást. A virágzás emlékeztet minket a szellemi hatásra, amely segít visszaszereznünk fiatalos életerőnket, és képessé tesz bennünket az újrakezdésre. Ezért peszách, amikor visszanyertük a szabadságunkat a rabszolgaságból, közvetlenül kapcsolódik ehhez az évszakhoz. A rabszolgaságból való felszabadulással nemcsak azt nyertük, hogy mostantól úgy bánunk az időnkkel, ahogy akarunk, hanem a minden emberben felszínre jutó új szellemiséget is jelzi, egy megújult istenhit megtapasztalását.

A megújulás visszatérő ideje

A zsidó ünnepek nem egyszerűen eseményekről való megemlékezések. Ahogy a természet örök körforgása minden évben ugyanabban az időpontban megismétli önmagát, ugyanazzal az erővel tér vissza minden egyes évben újra meg újra a spirituális világ is eredeti tulajdonságaival. A megújulás hatása, amely Niszán hó elsején jött le ránk Egyiptomban, évről évre ugyanazon a napon visszatér. Peszáchkor megkapjuk azt a képességet, hogy felszabaduljunk az erők alól, amelyeknek a rabszolgái vagyunk. Csak használni kell azt az óriási spirituális hatást, amely az ünnep ideje alatt esik ránk, és meg kell élnünk azt teljes jelentésében.

És peszáchkor az ember különlegesen fel van ruházva azzal a képességgel, hogy felszabadítsa magát a rabszolgaság alól. Az embernek nem kell csüggednie a múlt rossz tendenciái miatt. Az ember előről kezdheti, megújulhat! Végigmehet az ősapák útján, akik megragadták a lehetőséget, hogy kiszabadítsák magukat a tisztátlanság mélységéből. Ezért a peszách nem csak a megfiatalodásról tanít nekünk. Olyan időszak ez, amikor megtapasztalhatjuk a megfiatalodást és megújulást, olyan frissességgel, amely az eredeti peszáchra hasonlít, mert bizonyos értelemben ez az eredeti peszách!

fordítás · Sárosi Gábor
forrás · innernet.org.il

HETISZAKASZ

Vájikrá

Állatáldozatok

Rabbi Shraga Simmons

Ez a hetiszakasz hosszasan és részletesen leírja az állatáldozatokat a Szentélyben – a testrészek elégetését, a vér fröcskölését, a nyúzást. A mai ember elsőre ezt pogánynak és primitívnek találhatja. Az biztos, hogy másnak hangzik ez, mint az a meleg spiritualitás, amelyet képzeletünkben az őseink gyakoroltak.

A kérdés tovább nehezedik, ha figyelembe vesszük a zsidóság álláspontját az állatokkal kapcsolatban. Az állatoknak okozott fájdalom általános bibliai tilalma mellett (cáár báálé chájim) egy sor külön micvá van az állatok védelme érdekében, például: levenni egy szamár terhét, ha az túl nehéz neki, pihenőnapot adni az állatnak Sábeszkor, nem kötni be az állat száját, amikor a mezőn dolgozik (vagyis nem akadályozni meg, hogy egyen abból, amit lát), és sok, sok egyéb.

Miért volt tehát állatáldozat? Nézzünk meg néhány alapvető félreértést.

1. Vajon nem kegyetlen dolog-e megölni egy állatot?

Miért zavarna ez? Hamburgert eszünk, és bőrcipőt viselünk. Focizunk, és a KFC-ben eszünk (Jeruzsálemben még kóser változatban is lehet).

Ha tehát az állatok hasznosítása fizikai célokból meg van engedve, akkor spirituális célok miatt még inkább!

(Mellékesen minden áldozatnak volt gyakorlati, fizikai haszna. A legtöbbet emberek ették meg, pl. a peszáchi áldozatot megsütötték, és a széderen megették! Még a „teljes égő áldozatnál" is felhasználták a kohének az állat bőrét.)

2. Áldozat vagy feláldozás?

A héber korbán szó, amelyet a Tóra használ az állatáldozatok leírásánál, nem feláldozást jelent olyan értelemben, hogy feladni valamit, és nem is áldozat olyan értelemben, hogy ajándék az isteneknek. Azt jelenti, közel jönni. Segítenek az embernek közelebb kerülni a Teremtőhöz.

A Szentélyben az állat részeit felemeltük az Isten oltárára. Ez annak a személyes szándéknak a kifejezése, hogy az anyagi forrásainkat magasabb szintre emeljük – az istenszolgálat felé irányítsuk.

Kinek szolgál ez a javára?
Ez elvezet minket a következő tévedéshez:

3. Miféle Istennek van szüksége az áldozatainkra? Ez egyfajta megvesztegetés, hogy ne legyen ránk mérges?

Különbséget kell tennünk a görög mitológia és a zsidóság között. A pogány áldozatok arra szolgáltak, hogy megbékítsék a véges isteneket, akiknek a létezés korlátozott területe felett volt hatalmuk. Minden istennek más kellett, és az emberek úgy tudták elkerülni a haragjukat, hogy megadták nekik, amire szükségük volt.

A zsidó áldozatok nem az Isten kedvéért vannak. Nincs rá szüksége. Mindenható, és már mindene megvan. Miattunk vannak. Megtanítanak minket arra, hogy a fizikait, a testet megszenteljük.

A 613 micvá egyike, hogy a Kohén Gádol éfodja (mellvért) mindig hozzá legyen erősítve. Rav Sámson Rafael Hirsch azt mondja, hogy a bálványimádóknál a ceremóniához szükséges mellvértet a bálványra kötötték. Ezzel akarták kontrollálni a bálványt és a saját oldalukra állítani. A zsidóságban viszont a főpap saját magára köti, mert mi saját magunkat akarjuk kontrollálni.

Minden ember két részből áll: a fizikai testből és a spirituális lélekből. Mindkettő táplálkozni és fennmaradni kíván, de mindkettő másként éri ezt el. A test kényelmet és azonnali elégedettséget kíván: ennivaló, alvás, hatalom, gazdagság. A lélek hosszabb

ideig tartó, örök élvezetet keres: értelmet, szeretetet, jócselekedeteket, kapcsolatot az Istennel.

A tórai micvák a lélek örömei felé irányítanak minket. Ha azonban a test veszi át a hatalmat, akkor megszegjük a micvákat.

Áldozattal lehet kijavítani ezt a hibát. A vétkes előrelép, és azt mondja: hibát követtem el, és sajnálom azt a kárt, amelyet ezzel a lelkemben okoztam. Az állati énem került felülre. Nem akarom ezt a hibát még egyszer elkövetni. Megfogadom, hogy levágom ennek az állati oldalamnak az uralmát az életemen.

Miért vér és belsőségek?

Amikor valaki a saját szeme előtt látja, hogy levágják az állatot, azt gondolja: „Valójában én érdemeltem meg ezt, de a Teremtő kegyes." Ez egy erős spirituális élmény. Látjuk az élet nehézségét.

Kirk Douglas, a legendás filmsztár 1991-en helikopter-balesetet szenvedett. A pilóta és a segédje meghalt, de Kirk életben maradt.

Az eset legalább annyira megrázta spirituálisan, mint testileg. Mikor a kórházi ágyban feküdt, azt kérdezte magától folyamatosan: miért pont én éltem túl?

Végül is így válaszolta meg a kérdését: azért, mert még van valami fontos, amit el kell végeznem ebben a világban, valami fontos dologgal hozzá kell járulnom. Eddig csak játszogattam. Most már látom, hogy az élet ennél komolyabb.

Kirk elkezdett rendszeresen Tórát tanulni, és visszahozta az életébe a zsidó hagyományokat, amelyekre gyerekkorából emlékezett. Valamint elkezdte kitalálni, hogy hogyan is használja a vagyonát a világ jobbá tételére. Visszatért magához – a szekuláris Hollywood nyomásával szemben.

Ma nagyon elkötelezett életet folytat. Magára vette, hogy épít egy multimédiás előadótermet a siratófallal szemben, hogy autentikus és inspiráló élményt nyújtson a turistáknak. Be akarja hozni az elvesztegetett időt.

Akárcsak a Szentélyben: a vér jelenléte, a halál közelsége… „ez akár én is lehettem volna". Ez örökre megváltoztatja az ember életét.

Vajon a hetiszakasz inspirál minket a változásra?

fordítás • D. Ch.
forrás • aish.com

Cáv

Todá

Rabbi Yisroel Ciner

Ez a hetiszakasz nagyrészt a különféle áldozatokkal foglalkozik.

„Ez pedig a békeáldozat tana, melyet áldoz valaki az Örökkévalónak. Ha hálaadásul áldozza, akkor áldozzon a hálaáldozattal kovásztalan kalácsokat, olajjal elegyítve…" *(7:11–12)*.

A *korbán todá*t (hálaáldozatot) annak kell vinnie, aki megmenekült egy veszélyes helyzetből, azaz aki átkelt a tengeren, aki átutazott a sivatagon vagy más veszélyes helyen, aki börtönből szabadult, illetve aki felgyógyult egy komoly betegségből. Ezzel az áldozattal fejezzük ki hálánkat az Örökkévalónak a kiszabadításért.

A *todá* szónak látszólag két különböző jelentése van. A legáltalánosabb használatban a köszönetet fejezi ki. Azonban beismerést is jelent. A *hodáát* (ugyanaz a gyökere, mint a todának) *báál din* annyit jelent, hogy az egyik fél beismeri a másik fél vele szemben támasztott követelését.

Rav Huttner magyarázata szerint az, hogy ez a két dolog azonos szóval fejezhető ki, rávilágít a közös eredetükre.

Az ember szereti függetlennek érezni magát – önállónak. Úgy gondolja, hogy csak magának köszönheti azt, amit elért. Álszent módon talán megköszöni „mindazoknak, akik nélkül nem érhette volna el mindazt, amit elért", de legbelül sokkal jobb érzés, ha a saját vállát veregetheti.

Egy őszinte „köszönöm" valójában felismerés. A hála kifejezésének első lépcsője. Annak beismerése, hogy a meglévő, elért eredményekért másnak is jár köszönet.

Azt, hogy a *todá* beismerést vagy köszönetet jelent, abból tudjuk megállapítani, hogy utána milyen szöveg következik. Grammatikailag is a beismerésre utal a köszönömhöz kapcsolódó „hogy" kötőszavas tagmondat (a héber „s" előtag), azaz „köszönöm, hogy …". Másrészt a „köszönöm"-öt az követi, amit megköszönünk (héberül „al"), azaz „köszönet …-ért".

Ezzel magyarázza Rav Huttner a *smone eszré* (főima – 18 áldás) *modim* (hálaadás) részét, mely így kezdődik: *Modim ánáchnu lách seátá hu hásem E-lokénu* (Beimerjük neked, hogy te vagy Örökkévaló I-tenünk.) Aztán így folytatódik: *Node lechá ál chájénu* (Hálát adunk neked életünkért, melyet kezedben tartasz!).

Így a hálaáldozat (melyen az ima *modim* része alapul) tartalmazza mindkét aspektust. Az áldozat a hála kifejezése, mely bizonyítja annak a fel- és elismerését, hogy csak az Örökkévalónak köszönhetjük a megszabadulásunkat.

Hogyan tudja ez az áldozat „visszafizetni" az Örökkévalónak azt, amit értünk tett?

A hálaáldozatra számos nagyon egyértelmű törvény vonatkozik. A Talmud (Menáchot 76) azt hozza, hogy a (7:12–13.) szakaszban említett mind a négyfajta kenyérből/maceszből tíz darabot kellett hozni. Továbbá, míg egy átlagos *korbán slomimo*t (békeáldozatot) két nap alatt, a hálaáldozatot és a negyven kenyeret az áldozás napján teljesen el kellett fogyasztani.

A Neciv azt írja, hogy ez a feszítő kötelezettség, hogy negyven kenyeret/maceszt kellett hozni, és azokat megrövidített idő – egy nap – alatt kellett elfogyasztani, arra kényszeríti az embert, hogy meghívjon másokat is, s részesítse őket ebben az ünnepi étkezésben. Ez az étkezés vezet a hálaáldozat céljához, azaz annak közhírré tételéhez, hogy az Örökkévaló mit tesz és tett értünk, és hogy ezért hálánkat fejezzük ki.

Ezáltal tanítunk másokat az Örökkévaló nagyra becsülésére és ezáltal szenteljük meg a nevét.

Idegesítő, mikor valaki arra a kérdésre, hogy „hogy vagy?", azt válaszolja: „tűrhetően". Vagyis ha azt nézem, hogy az Örökkévaló hogy teszi a dolgát, akkor ez erős 65 %. Nem rossz. Van lehetőség a fejlődésre, de nagy erőfeszítés kell hozzá. Ha őszintén tekintünk arra, amit az Örökkévaló tett és tesz értünk, még akkor is, amikor nehézségek, betegségek, stb. vannak, amelyekkel meg kell birkóznunk, úgy kellene válaszolnunk: „remekül, hála a Teremtőnek!".

> *Egy őszinte »köszönöm« valójában felismerés. A hála kifejezésének első lépcsője. Annak beismerése, hogy a meglévő, elért eredményekért másnak is jár köszönet.*

Az az igazság, hogy annál, amit mondunk, még fontosabb az, hogy milyen képet mutatunk a világnak. Az arckifejezésünk a hálaáldozatunk, azaz boldogságot kell tükröznie, hiszen nagyra értékelünk mindent, amit az Örökkévaló nyújt és ezáltal szenteljük meg a nevét.

fordítás · G. Sz.
forrás · torah.org

Smini

Az isteni szolgálat: törvény és önkívület

Rabbi Zev Leff

„Áron fiai, Nádáv és Ávihu, mindketten fogták a serpenyőjüket. Tüzet tettek bele, és füstölőt helyeztek rá, és idegen tüzet hoztak az Isten elé, amit nem parancsolt meg nekik. Egy tűz jött ki az Istentől és felemésztette őket, és meghaltak Isten előtt" *(3Mózes 10:1–2)*.

Bölcseink különböző magyarázatokat adnak arra, hogy milyen bűnt követett el Nádáv és Ávihu, ami miatt az égi tűz felemésztette őket. Ezek pedig a következők:

1. Részegen mentek be a pusztai Szentélybe, vagy a hajuk nem volt rendesen levágva, vagy nem volt rajtuk a megfelelő papi öltözék.

2. Nem tisztelték meg az apjukat a tűz hozásával.

3. Nem tanácskoztak Mózessel, vagy valaki mással, mielőtt hozták a tüzet.

4. Nem házasodtak meg.

5. Azt mondták: mikor fog ez a két öregember (Mózes és Áron) meghalni, hogy mi vezethessük a nemzedéket?

A Tóra egyértelműen kimondja, hogy mi volt a bűnük – az, hogy idegen tüzet hoztak –, miért találták hát a Bölcsek szükségesnek, hogy hozzátegyék a saját magyarázatukat? Továbbá, Bölcseink elmondják, hogy Nádáv és Ávihu már a Szináj-hegynél kiérdemelték a halálbüntetést, mert flegmán fogadták a Schina prófétai látomását. Egyedül az mentette meg őket az azonnali haláltól, hogy az Isten nem akarta megzavarni a tóraadás az örömét.

Ez a magyarázat azonban újabb nehézségeket vet fel. A pusztai szentély felállítása, hasonlóan a tóraadáshoz, példa nélküli örömnap volt, ahogy a Midrás is leírja. Az öröm megzavarása mégsem tartotta vissza a Teremtőt attól, hogy megölje Nádávot és Ávihut.

Mózes így szólt a zsidó néphez: „Távolítsátok el a jécer hárát (rossz ösztönt) a szívetekből, hogy közös istenfélelem és istenszolgálat töltsön el titeket. Ahogy Ő Egy, úgy a ti szolgálatotok is egy kell, hogy legyen." *(Midrás – Jálkut, Smini 521.)*

Azt mondja a Neciv, hogy már Mózes idejében voltak olyanok, akik a Tóra által kijelölttől eltérő módon akarták a vallásos önkívületet megtapasztalni és közel kerülni az istenihez. Erre figyelmeztette Mózes a népet, hogy ettől a fajta jécer hárától tartsák magukat távol, mert az a vágy, hogy a nem előírt módon kerüljünk közelebb Istenhez nem a szentségben gyökerezik, hanem a jécer hárá műve.

Bölcseink így magyarázzák ezt a verset: „Ezt parancsolta meg neked az Isten, hogy megtedd, és az Isten dicsősége meg fog jelenni neked." *(3Mózes 9:6.)*

Amikor valaki kizárólag az érzelmeire hallgatva határozza meg az útját a Teremtőhöz, akkor mindenki a saját külön útját hozza létre, és az Isten szolgálata több különböző formára esik szét, ami ellentmond az Ő Egységének. Ezért kell, hogy a Tóra irányítsa és meghatározza az utakat, hogy a végeredmény egy olyan kifejezésbeli egység legyen, amely tükrözi az Isten egységét.

> *„a tórai kereteket kell a saját egyedi érzéseinkkel és érzékenységünkkel megtöltenünk."*

Az istenszolgálatnak egyfajta elegynek kell lennie: érzések és az aprólékos gondosság, amellyel ezek az érzések a Teremtő által előírt formában kifejezésre jutnak. Más szóval: a tórai kereteket kell a saját egyedi érzéseinkkel és érzékenységünkkel megtöltenünk. Ha ezeket a kereteket ignoráljuk, és szubjektív érzésekre és megérzésekre alapozott ösvényeket kívánunk létrehozni a Teremtőhöz, akkor az aranyborjú bűnét visszhangozzuk. Az sem volt más ugyanis, mint kísérlet arra, hogy az előírttól eltérő közvetítő által kapcsolódjanak az Örökkévalóhoz.

Minden olyan próbálkozás, amely arra irányul, hogy a Tóra vagy rabbinikus döntések által tiltott ceremóniákon illetve rituálékon keresztül jusson valaki vallási élményhez (a zsidóság normáktól eltérő formája), valamint a Tórától idegen kultúrák viselkedéseire utaló rituálék kiagyalása (pl. a nyolcnapos kislányok rituális megmerítése) a jécer hárá kifejeződése, és el kellett tüntetni, azelőtt, hogy az Isten jelenléte beköltözhetett volna a pusztai szentélybe. Annak a szükséges feltétele, hogy a szentély Isten tartózkodási helye legyen, az volt, hogy pontosan úgy épüljön meg, „ahogy a Teremtő Mózesnek megparancsolta".

Közeledés

Noha Nádáv és Ávihu nagy emberek voltak, meg kellett küzdeniük azzal a jécer hárával, hogy nem a Teremtő, hanem a saját maguk módján akarták kifejezni magukat. Ezt a gyengeségüket először a Szinájnál láthattuk, amikor az isteni jelenlét miatti extázisuk nem maradt a tisztelet és komolyság által behatárolt területen. Isten azt „remélte", hogy a tóraadás által kijavítják ezt a hajlamukat, mert a Tóra célja, hogy vezesse a legbelső spirituális küzdelmeinket és érzéseinket. Ezért kímélte meg Nádávot és Ávihut a Szinájnál.

Azon a napon, amikor a pusztai szentélyt felavatták, és valamennyi jövőbeli templomi szolgálat alapját lefektették, Nádáv és Ávihu megmutatta, hogy ez a javulás nem következett be. Ember által gyújtott tüzet kívántak hozni az oltárra, amely ott majd összekeveredne az égből alászálló isteni tűzzel. Először egyszerűen „tűzként" említi ezt a Tóra, csak később vált idegen, vagy „nem kívánatos tűzzé". Az a vágyuk, hogy közeledjenek a Teremtőhöz önmagában nem volt rossz, csak a módszerük.

Nádáv és Ávihu valamennyi hibája ebbe a jécer hárá típusba illik. A Teremtőhöz való közeledésük során nem vették figyelembe a Tóra által diktált formát. Nem kértek tanácsot, nem adták meg a tiszteletet az idősebbeknek, a tanáruk, Mózes jelenlétében döntöttek halachikus kérdésekről. Szó szerint az érzésektől megrészegülve mentek be a szentélybe, anélkül hogy számba vették volna, hogy a ruhájuk és a kinézetük megfelel-e a Tóránák.

A pusztai szentély felszentelésének napja minden további szolgálat alapját lefektette. Ezért hangsúlyozta az Isten már a kezdetektől a kizárólag érzelmekre alapozott szolgálat veszélyét. Nádáv és Ávihu halálán keresztül jött az erőteljes üzenet minden jövőbeli generáció számára: az isteni szolgálatot nem szabad kizárólag az érzésekre alapozni, hanem elsősorban a háláchának megfelelően kell végezni.

fordítás · D. Ch.
forrás · aish.com

ARCKÉPCSARNOK

Júda Lőw, a prágai „Maharal” rabbi élete – I. rész

Kurucz Ákos

A rabbi, akiről ebben a számban szó lesz, a híres Lőw család talán leghíresebb tagja. Mielőtt Júdáról lesz szó, néhány gondolat erejéig szükséges megemlékezni két másik híres Lőwről. A Lőw rabbidinasztia több neves rabbit adott a zsidóságnak, és nem meglepő, hogy a család magyarországi vonatkozásokkal is rendelkezik: a prágai Lőw rabbi egyik leszármazottja volt a híres Lőw Lipót, aki az 1848/49-es szabadságharc tábori rabbijaként szolgált, majd a szabadságharc leverése után, 1850 decemberétől negyed évszázadon át (haláláig) a szegedi hitközség rabbiszékében ült. Fia, Immánuel szintén rabbi és világhírű botanikus volt: neki köszönhető, hogy a szegedi zsinagóga kertje valóságos botanikus kert volt. Lőw Immánuel 1854-ben született, és ’78-ban választották meg apja utódjául a szegedi rabbiszékbe. Ezt a posztot 66 éven át töltötte be. A napfény városában olyan tiszteletnek örvendett, hogy amikor végigsétált a Kárász utcán (Szeged főutcáján), a szegediek (vallásra való tekintet nélkül) kezet csókoltak neki. 1944 januárjában 90. születésnapja alkalmából még méltató cikk jelent meg a városi napilapban a „földkerekség legtudósabb rabbijáról”, pár hónappal később azonban az sem számított, ha valaki 90 éves tudós volt: deportálni kellett. Protekcióval sikerült elintézni, hogy Pestre kerüljön, de pár nap múlva elhunyt a budapesti gettóban. Ágy nem jutott neki, így a Wesselényi utcai kórház padlóján halt meg: Scheiber Sándor készíttetett megrázó grafikát az elhunytról.

A prágai régi-új zsinagóga, ahol Júda Lőw tanított és tartott istentiszteletet

> *„Bámulatos matematikai, csillagászati ismeretei voltak, de [...] hét szabad művészet [...] területein is [...] csodájára jártak nem zsidó kortársai.”*

Térjünk vissza a „Maharal” néven ismertté vált Lőwhöz! Juda ben Becálél Lőw a XVI. században élt és alkotott. Miért hívják Maharalnak? A szó a „Morénu HáRáv Lőw” szavak kezdőbetűiből alkotott mozaikszó, jelentése „tanítónk, Lőw rabbi”. Júda Lőw születésének helye bizonytalan: annyi bizonyos, hogy a család a németországi Worms városából származik, és egyes források ezt a német helységet emlegetik a rabbi szülővárosaként is, de valószínűbb az a verzió, hogy a lengyelországi Poznań városában látta meg a napvilágot. Születési ideje körül is apróbb eltéréseket találunk a források között. 1520 vagy 1525 körül született: de az évszámok ismerete nem életbevágóan fontos, nekünk annyit illik tudnunk, hogy Maharal a XVI. században élt, és annak második felében alkotott.

Fiatalon korának egyik legnagyobb talmudtudósává vált. Nem volt még harminc éves, amikor felkérték, hogy Morvaországban, Nikolsburg városában legyen rabbi. A Nikolsburgban eltöltött évek alatt olyan tekintélyt és hírnevet szerzett magának, hogy felkérték: legyen a prágai kile (közösség) rabbija. A spanyolországi soá (holokauszt) alapvetően átrendezte a zsidóság helyzetét: nyom nélkül letörölték a térképről a spanyol zsidóságot, kiirtották és elkergették a zsidóság szellemi központját működtető spanyolországi zsidókat. A zsidó világ központja Erec Izraelbe, illetve Közép- és Kelet-Európába tevődött át. A zsidó világ egyik központja éppen Prága lett: ennek a hitközségnek a vezetésére kérték fel Júda Lőwöt. Megalapította a híres „Klaus” nevű jesivát, amely halála után mintegy nyolcvan évvel a tűz martalékává vált, a később újjáépített imaháznak a „Klaus” nevet adták. A „Klausban” a kor legkiválóbb talmudtudósai és halachikus autoritásai tanították a bóchereket.

Ami abban a korban egyedülálló volt: Maharal világi tudása. Ennek köszönhetően a nem zsidó világban is kiemelkedő hírnevet szerzett, és addig soha nem látott tiszteletet vívott ki magának. Bámulatos matematikai, csillagászati ismeretei voltak, de a „septem artes liberales”, a hét szabad művészet egyéb területein is olyan teljesítményt mutatott fel, amelynek a csodájára jártak nem zsidó kortársai. Barátja volt a kor híres csillagásza, Kepler, aki bemutatta II. Rudolf császárnak. Számos legenda kering arról, hogy Rudolf – aki a kor egyik leghatalmasabb uralkodója és legtehetségesebb hadvezére volt – jelentős összegeket fizetett Lőw rabbinak, hogy éjjelente találkozzon vele, és együtt vitassák meg a politikai élet és a tudomány nagy dolgait. Ezekből a találkozásokból sokat tanult Rudolf császár, de a legtöbbet mégis a zsidó közösség profitált: a rabbi a találkozásokat és az ezek nyomán kialakult barátságot arra használta fel, hogy fenyegetés vagy veszély esetén a császár védelmét és segítségét kérje a népe számára.

forrás · jewishencyclopedia.org

Hágádá – mélyebben

Rabbi Tom Meyer
AZ ÉHEZŐK ÉS A RÁSZORULÓK

„Mindenki, aki éhes, jöjjön és egyen. Mindenki, aki szűkölködik, jöjjön és ülje meg velünk Peszách ünnepét."

Nehéz elhinni, hogy amikor ezeket a sorokat mondjuk a széderestén, épp akkor lennének az ajtónk előtt éhező és rászoruló emberek. Akkor hát miért mondjuk mindezt? E mondatok üzenete az, hogy nem lehet úgy kapcsolatunk Istennel, ha nem törődünk másokkal – mind a testi, mind a lelki szükségleteikkel. A zsidó vallás teljes mértékben elutasítja a csupán önmagáért való spiritualitást. Ezért áll a Hágádában: „Mindenki, aki éhes … Mindenki, aki szűkölködik…" Az első kifejezés a fizikai éhségre vonatkozik – ha éhes vagy, gyere és harapj valamit. A második a lelki éhségre – ha egyedül érzed magad, vagy lehangolt vagy, gyere és ünnepelj velünk.

A széderesté célja, hogy közelebb hozzon minket az Örökkévalóhoz. A közelség a fizikai világban a távolsággal mérhető, a szellemi világban a hasonlósággal. Úgy kerülhetünk közelebb Istenhez, hogyha egyre jobban hasonlítunk hozzá. Ahogy Isten minden teremtményt ellát élelemmel és kielégíti a szükségleteiket, úgy a Hágádá legelején mi is meghívunk minden éhezőt és rászorulót. Ezáltal mi is „adók"-ként tekintünk önmagunkra, függetlenül attól, hogy épp vannak-e szegények, akik el tudják fogadni meghívásunkat. De ne feledjük! Jövőre még az ünnep beköszönte előtt hívjunk meg rászorulókat a széderesténkre.

Rabbi Shraga Simmons
A NÉGY KÉRDÉS

A széderesté középpontjában a kérdések állnak. A legfiatalabb gyerek felteszi a Négy Kérdést, a kárpász elfogyasztása előtt megmossuk a kezünket, mely szokatlan, ezért kérdésekre buzdít, és a Hágádában szereplő Négy Fiú is aszerint van megkülönböztetve, hogy milyen kérdéseket tesznek fel peszáchról. Miért ilyen fontosak a kérdések? A prágai Máhárál (XVI. századi misztikus) ezt így magyarázza. Az emberek általában meg vannak elégedve az életszemléletükkel. Túlságosan elégedettek, amikor új ismeretek elsajátításáról lenne szó, mely által fejlődhetnének. Ha felteszünk egy kérdést, beismerjük, hogy vannak még hiányosságaink. Ez olyan belső űrt hoz létre, melyet be akarunk tölteni. Szédereste azért teszünk fel kérdéseket, hogy megnyissuk magunkat az Exodus élményeinek mélységei felé. Van egy jó kérdésed? Kérdezd meg szédereste!

Rabbi Ahron Lopiansky
A CÉLTALAN RABSZOLGASÁG

Sanyargattak bennünket, ahogy írva van: *„Tettek föléjük felügyelő tiszteket, hogy sanyargassák őket rabszolgamunkával, és építettek élestár városokat Fáraónak, Pitomot és Rámszeszt" (2Mózes 1:11).*

A Tóra úgy definiálja az Egyiptomból való megváltást, hogy az a rabszolgaságból való megszabadulást jelenti. Ugyanakkor sok másfajta szenvedés is jellemezte az egyiptomi száműzetést: kínzás, gyerekgyilkosság, a férjek és feleségek erőszakos szétválasztása stb. A tízparancsolat legelején Isten így mutatja be önmagát: „Én vagyok az Örökkévaló, a te Istened, aki kihoztalak Egyiptom országából, a rabszolgaság házából" *(2Mózes 20:2)*. Miért van kihangsúlyozva a rabszolgaság a többi szenvedéshez képest? A héber nyelvben kétféle szóval fejezhetjük ki a munkát: *ávodá* és *meláchá*. Maimonidész szerint a meláchá olyan munkát jelent, amelynek célja valamilyen produktum elkészítése. Az ávodá ezzel szemben olyan munka, amelynek nincs igazi célja vagy értelme. Héberül a rabszolga (eved) az ávodá szóból ered. Egy rabszolga csupán abból a célból dolgozik, hogy az urát kielégítse.

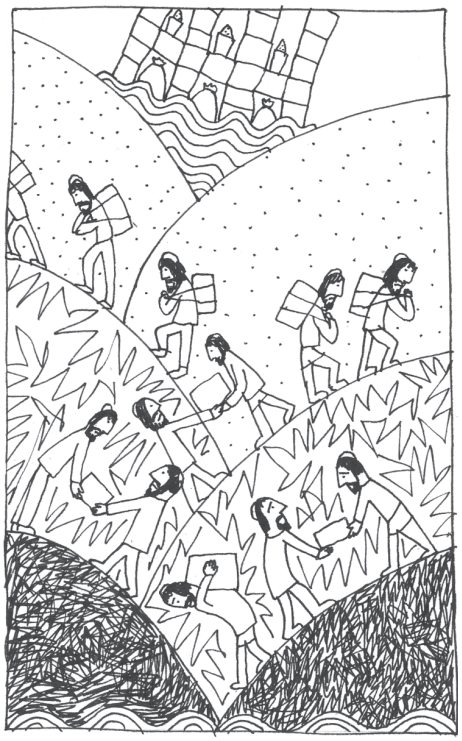

A Talmud azt tanítja, hogy az éléstárvárosok, amelyeket a zsidó rabszolgák építettek, mocsaras területen voltak. Amint megépítettek egy réteget, az elsüllyedt a mocsárban. A legnagyobb kín az volt, hogy céltalan volt a rabszolgák munkája. Mikor az Örökkévaló megmentett minket a hiábavaló munkától, megláttatta velünk, hogy milyen szörnyű az olyan élet, amelynek nincs mélyebb célja és értelme. Ezért Isten a Szináj-hegyen ennek tükrében vezette be a parancsolatait: „Én vagyok az Örökkévaló, aki eltávolított téged az élet céltalan és értelmetlen megpróbáltatásaitól. Most megmutatom neked mi az élet valódi célja: hogy közel kerülj Hozzám, hogy megjavítsd magadat, azon parancsolatok által, amelyek most következnek."

Rabbi Stephen Baars
ASSZIMILÁCIÓ AKKOR ÉS MOST

„Minden nemzedékben, mindenkinek úgy kell magára tekintenie, mintha ő maga jött volna ki Egyiptomból."

A Talmud feljegyzi, hogy a zsidóknak csupán 20%-a hagyta el Egyiptomot. A maradék 80% nem azonosította magát a zsidó nép küldetésével és céljával. Túlságosan asszimilálódtak és beolvadtak az egyiptomi társadalomba. Így ott maradtak. A Hágádá ráirányítja a figyelmünket, hogy a mi őseink azok között voltak, akikben megvolt a bátorság és az előrelátás, hogy elhagyják Egyiptomot. Változtatni mindig nehéz. Talán úgy érezzük, hogy nincs meg bennünk a kellő motiváció, kitartás és elszántság, hogy merész döntéseket hozzunk. A Hágádá azonban emlékeztet minket, hogy mi azokhoz tartozunk, azoknak a leszármazottai vagyunk, akik eljöttek. Megvan bennünk az erő a változáshoz.

Rabbi Shimon Apisdorf
AZ ÁTÉLÉS MŰVÉSZETE

Az áfikomán elfogyasztása után az este hátralevő részében tilos enni, csupán vizet, teát és a fennmaradó két pohár bort ihatjuk meg.

Vajon megérné-e elmenni a Disney Worldbe, ha nem készíthetünk róla videót vagy fotókat? Miközben folyton arra törekszünk, hogy minden egyes élményünket megörökítsük valamilyen filmen vagy kazettán, nem is vesszük észre, hogy mit áldozunk fel mindezért. Amikor önmagunkat a kamera mögé helyezzük, egyúttal kivonjuk magunkat a képből, csupán passzív megfigyelőkké válunk, ahelyett hogy aktív részesei lennénk az eseménynek. Az áfikomán törvénye – ha egyszer véget ér valami, akkor az elmúlt – az átélés képességének elveszett művészetére tanít minket, egy érzékenyítő technika, mely lehetővé teszi, hogy ismét teljesen el tudjunk merülni egy élményben. Arra emlékeztet, hogy hangoljuk újra az érzékeinket, hogy tudatosan belemerüljünk minden nap minden pillanatába, hogy ünnepeljük az életet és éljünk meg teljességében minden egyes lépést, amit megteszünk.

A széderesté befejeztével, a zsidó hagyomány azt ajánlja, ne ízleljünk meg semmi mást az áfikomán után. Ez az este az átélés estéje: gondolatok, érzések, képek. Szülők tanítanak, gyerekek tanulnak, és mindannyian együtt növekedünk. Engedjük, hogy mindez a részünkké váljon. Éljük át a kapcsolat és szabadság estéjét. Csak ezután távozhatunk. Nem szuvenírekkel vagy fényképekkel, hanem más emberként. Egy más zsidóként. Ha így teszünk, azt sohasem fogjuk elfelejteni.

fordítás · Németh Zoltán
forrás · aish.com

Ki az epikoresz?

Ki az epikajresz?
„Négyféle fiúról szól az Írás" – olvashatjuk a peszáchi Hágádában. És valóban, a Tóra kivonulással foglalkozó részében négyszer elő is fordul ez a kifejezés: „És lesz, hogy a fiad majd holnap megkérdezi". A négyféle kérdést feltevő négy fiú közül az egyikről a Hágádában úgy olvasunk, mint aki „gonosz". Személy szerint engem mélyen megérintett ez a szöveg, hiszen minden ember azt reméli, hogy az ő fia nem lesz „gonosz", hiszen megpróbálja neki a lehető legjobb nevelést adni. Ezért szeretném, ha ezúttal egy kicsit tanulnánk a gonosz fiú szerepéről.

Rabbi Dovid Gottlieb rámutat, hogy a gonosz fiúnak pontosan ugyanazzal a tórai mondattal válaszolunk, mint annak, aki még kérdezni sem tud. (Nem mintha nem lenne elég mondat a Tórában a kivonulásról.) De ami talán még furcsább: a négy fiú közül hárommal szemtől szembe beszélünk, a gonosszal azonban „szóba sem áll" a Hágádá, így írja: „velem, és nem vele. Ha ő ott lett volna, ő nem lett volna kiváltva." Észre kell vennünk, hogy ez nagyon erős állítás, hiszen a saját fiunkról beszélünk!

Egy lehetséges magyarázat a következő: a gonosz fiú kérdése költői. Nem választ vár, csak teret akar, ahol elmondhatja az ellenvetéseit. Ha megnézzük, a gonosz fiú kérdése nem sokban különbözik a bölcs fiú kérdésétől. A különbség sokkal inkább a hozzáállásban, a szándékban áll. Azért nem válaszolunk a gonosz fiúnak, mert ő nem informálódni akar. Valójában amikor a gonosz fiú kérdésére válaszolunk, akkor ahhoz szólunk, aki még kérdezni sem tud, hiszen őt akarja kérdésével befolyásolni a gonosz.

Valójában nem négy fiú van, hanem kétszer kettő. Két okos és két tanulatlanabb, két jó szándékú és két nem jó szándékú. Az egyszerű fiú felnéz a bölcs fiúra, és tanulni szeretne tőle. Az, aki még kérdezni sem tud, felnéz a gonoszra, és csak azért nem kérdez, mert nem tud úgy „belekérdezni", mint a példaképe. Ezért neki címezzük a gonosz fiú kérdésére adott választ: mert ő még nincs „elveszve".

Korunk egyik legkomolyabb kihívása ez: megállapítani, hol húzódik ez a keskeny határvonal. Kinek a provokatív kérdéseire válaszoljunk, kinek ne? Ki az, aki még nincs „elveszve", aki nyitott az érveinkre? És ki az, aki csak saját magát szeretné hallani, a többiekről legszívesebben tudomást sem véve? Ezt a kérdést már Salamon király is feltette, és kétélű választ adott rá: „Ne válaszolj a bolondnak bolondsága szerint, nehogy te is vele legyél egyenlő! Válaszolj a bolondnak bolondsága szerint, nehogy bölcsnek lássa magát a saját szemében!" *(Példabeszédek 26:4–5).*

Hogy ezt megérthessük, el kell kezdenünk másként értelmezni az eretnek *(epikajresz)* fogalmát. Nem feltétlenül az, aki másként gondolkodik. Nem is az, aki valamiben nem hisz, vagy kétkedik, és végképp nem az, aki kérdéseket tesz fel. Az igazi epikajresz nem magányos remeteként bölcselő elme, mint sok más vallásban, hanem sokkal inkább strucc, aki a homokba dugja a fejét, valahányszor olyasmit hall, ami nem a saját ízlése szerint van. Ez az epikajresz, aki gyakran magára ölti a különvéleménnyel rendelkező filozófus álarcát, legjobban az érveléséről ismerhető meg. Ha ebben az érvelésben nem a másikat próbálja lesöpörni az asztalról, hanem meg próbálja érteni őt, és tanulni próbál tőle, akkor nem epikajresznek, hanem bölcsnek számítjuk, ahogyan a Pirké Ávotban (4:1) tanultuk: „Ki a bölcs? Aki minden embertől tanul!"

Rabbi Dovid Gottlieb (ohr.edu)
alapján írta · Szántó-Várnagy Ádám

Interjú Jochanán Herzog rabbival

a Royal Wine Társaság ügyvezető igazgatóhelyettesével, az általunk is kedvelt és ismert Kedem bor és szőlőlé gyártójának társtulajdonosával.

Magyari Judit

Jochanán Herzog rabbi legutóbb március elején járt üzleti úton Magyarországon. Az anyai ágon magyar származású üzletember utazása során szokásához híven meglátogatta rokonai és a közelükben nyugvó cádikok sírjait. Emellett jelenlétével megtisztelte a Lativ Kolel sábeszi vacsoráját. Vasárnap reggel hazaindulásának utolsó óráját nekünk szánta, és interjút adott a *Forrás*nak.

Arra szeretném kérni, hogy meséljen a családi vállalkozásról, a Royal Wine Corporationről.

A családunk nyolc nemzedékre visszatekintve foglalkozik borászattal. A kezdetek a mai Csehország területére vezetnek vissza, ahol 1848-ban a Herzog család a Habsburg császártól elnyerte a Királyi bor beszállítói címet. Ferenc József az egyik felmenőmet, Herzog Fülöpöt még bárói ranggal is megjutalmazta. Az Osztrák–Magyar Birodalom széthullását túlélte a cég, de az anschluss után a nácik elkobozták a borászatot. Az akkori tulajdonost, Herzog Egont éjt nappallá téve keresték a németek, de keresztény beosztottjai és munkásai bújtatták és támogatták őt. Így sikerült átvészelnie a II. világháborút. Egon, később pedig leszármazottai, a mai napig hálásan emlékeznek a megmentőire, igyekeznek gondoskodni azokról az emberekről, akik a családot segítették a túlélésben. 1948-ban, a kommunista hatalomátvételkor hagyta el az országot, és távozott családjával az Amerikai Egyesült Államokba. New York államban telepedett le, és a Royal Wine Corporation nevű borászatban vállalt munkát mint teherautó-sofőr és üzletkötő. A fizetésének egy részét a cég részvényeiben kapta meg. 1958-ra többségi tulajdonossá vált, ezután nem sokkal sikerült felvásárolnia az egész céget.

Micsoda egybeesés, hogy a korábbi Királyi beszállító borász dinasztia az újvilágban is nevében viseli a királyi bor címet!

Igen, ez egy teljesen véletlen egybeesés. Folytatva a családi történetet, Egon és négy fia megalapította a Kedem társaságot, amely szerény kezdet után, mára a kóser bort minőségivé tette, és széles választékával a kóser bor- és italipar egyértelmű vezetőjévé vált. Természetesen minden termékünk kóser, a borral közvetlenül érintkező alkalmazottaink szombatot és kósert tartó zsidók. Mindig a legszigorúbb és a legelismertebb kósersági pecsétet adó rabbinátusokkal dolgozunk, mint amilyen például a The Union of Orthodox Jewish Congregations (OU) és a The Organized Kashrus Laboratories (OK).

Melyik vidéken teremnek a híres „Kedem szőlők"?

Az első, a család által megvásá-

folytatás a 10. oldalon

A 9. oldal folytatása

rolt borászat a New York állambeli Hudson-folyó partján fekvő Marlboróban található, a másik borászatunk – amely a Herzog Wine Cellars nevet viseli – a borairól oly híres napfényes Kaliforniában, Oxnardban van. De a termelésen és gyártáson kívül a cég kiemelkedő helyen van az amerikai piacra való importálásban is. Spanyol, francia, olasz, izraeli, argentin, újzélandi és magyar kóser borokat, valamint több kedvelt és ismert szeszes italt is beszállítunk.

A mai világban rengeteg szó esik az egészséges életmódról, újfajta diétákról, így az alacsony szénhidráttartalmú táplálkozásról is. Ennek a trendnek megpróbál eleget tenni az önök cége?

Természetesen igen, figyelemmel követjük a piaci mozgást, és mára több termékünk is csökkentett szénhidráttartalmú.

Nemsokára ránk köszönt peszách, milyen különlegesség áll rendelkezésre a vásárlók számára?

Azok is, akik évközben a kidushoz szőlőlevet fogyasztanak, peszáchkor, az ünnepet borral szeretnék megtisztelni. Azok számára, akik kevésbé szeretik az alkoholt, de szeretnének eleget tenni az ünnep négy pohár bor elfogyasztásához kapcsolódó micvájának, ajánljuk a nemrég piacra került csökkentett alkoholtartalmú borainkat.

Köszönjük, hogy ránk szánta az idejét, reméljük, hogy hamarosan megint velünk tart legalább egy sábeszi vacsora erejéig itt, Budapesten.

Én is remélem, én is nagyon jól éreztem magamat a Lativ Kolellal, amely Rav Keletivel az élen gyönyörű munkát végez Magyarországon.

Jochanan Herzog rabbi (jobbról), Keleti Dávid rabbi (balról)

HÁLÁCHÁ

És mondd el a fiadnak azon a napon...

Domán Sije

Azsidó családok évezredek óta minden évben niszán hónap tizenötödikén este együtt ünnepelnek. Szédereste van. Mi egy mondatban a szédereste lényege? „És mondd el a fiadnak azon a napon […]" *(2Mózes 13,8),* a zsidó apuka elmeséli gyerekeinek, családjának, saját magának az egyiptomi száműzetés és kivonulás történetét.

„Tórai tevőleges parancsolat niszán hónap tizenötödikén mesélni azokról a csodákról, amelyek atyáinkkal történtek Egyiptomban […]" *(Ramban)* A micvá legegyszerűbb értelme továbbadni a következő generációknak az információt az egyiptomi rabszolgaságról, a csodákról, a kivonulásról. Ez biztosítja hagyományaink folytonosságát. Ennek a micvának a célja azonban nem kizárólag a következő generáció, hiszen Bölcseink azt mondták, hogy annak is kötelessége elmesélni az egyiptomi kivonulás történetét, akinek nincs gyereke, sőt még annak is, aki teljesen egyedül tölti a szédereste. A *Széfer háchinuch* szerint e micvá célja, hogy általa emlékezzünk meg azokról a csodákról, amelyeket az Örökkévaló tett értünk, amikor kihozott minket Egyiptomból. Megjutalmazta a jókat és megbüntette a rosszakat. A *hákárát hátov*, a hálaérzet azért a jóért, amelyet egykor kaptunk, nem szűnhet meg! Újra fel kell idéznünk, élőnek kell megőriznünk ezt az érzést, ne csökkenjen évről évre, generációról generációra! Itt már nem egy új generáció számára átadandó információról szól a micvá, hanem egy már meglévő felelevenítéséről.

Ramban azt mondja (a Bo hetiszakasz végén), hogy nem véletlen, hogy maga a Tóra is folyamatosan visszatér az egyiptomi kivonulás megemlítésére (ötven alkalommal!), és számos micvá okának azt a meghatározást adja, hogy *zécher liciát micrájim,* az egyiptomi kivonulás emlékére, hiszen az egyiptomi kivonulás a zsidó hit alapja. A csodák által bebizonyosodott, hogy van a világnak Teremtője, aki teremtette a természeti törvényeket, és kedve szerint megváltoztatja őket. Bebizonyította, hogy felügyeli az emberek cselekvéseit azáltal, hogy megbüntette a rosszakat és megjutalmazta a jókat. Az is világossá vált, hogy van prófécia, az Örökkévaló beszél a prófétáival, felfedi nekik akaratát, hiszen Mózes előre bejelentette a csapások milyenségét, kezdetét és végét. Az Örökkévaló nem „mutatja meg magát" mindenkinek, akiben valami kétség merül fel. Egyszer a kivonulásnál világossá tette ezeket az alapelveket, és ezután már csak emlékezni kell rá, újra és újra visszatérni hozzá. Évről évre minden szédereste egyre jobban és mélyebben részünkévé válhatnak a zsidó hit alapelvei.

> *„emlékezzünk meg azokról a csodákról, amelyeket az Örökkévaló tett értünk, amikor kihozott minket Egyiptomból*

Még egy fontos dolog. Peszách, illetve a szédereste nem puszta megemlékezés az egyiptomi kivonulás történelmi tényéről. Van a kivonulásnak, a szabadságnak egy emelkedettebb, spirituálisabb tartalma. Ez a tartalom már nem kötődik egy kizárólagos évszámhoz, helyhez, hanem évről évre állandóan ismétlődő lehetőség, amely által minden egyén életében kortól és helytől függetlenül bekövetkezhet egy egyiptomi kivonulás. Ez az, amire minden évben

törekednünk kell szédereste: szabaddá válni! Mi a szabadság? A szabadság nem más, mint függetlenné válni minden önmagunkon kívül eső hatástól. Akkor számítok szabadnak, ha nem vagyok alávetve se testi vágyaknak, se pénznek, se hatalomnak, se társadalmi normáknak. Saját értelmem és belátásom szerint dönthetek mindenben. Nem befolyásol a környezetem hangulata, vagy hozzám való viszonya. Az én szempontomból mindegy, hogy kedvesen beszélnek velem, vagy rám kiabálnak. És mindez nem flegmaság és nem érzéketlenség miatt, hiszen a „szabad ember" is köteles továbbra is érzékenyen viszonyulni a környezetéhez, köteles továbbra is adni és könyörülni. De az önállósága miatt képes felülemelkedni a külső okozókon. Ez a felemelkedés, a mélyebb, teljesebb én megtalálása egyben az Örökkévalóhoz, a teljességhez való közelség is. Ez az egyiptomi kivonulás mélyebb tartalma. „Minden generációban köteles az ember úgy tekinteni magára, mintha ő jött volna ki Egyiptomból." *(Hágádá)* A kivonulás elmesélése többek között az, ami ezt elősegíti. Ezen a szinten a Hágádá elmesélése nem információátadás, hanem a lehetőség, hogy újra átéljük az egyiptomi kivonulást, és még ha ennek a történelmi, már elmúlt aspektusához nem is tudunk csatlakozni, arra csak emlékezni tudunk, de a tartalmi aspektusához igenis csatlakozhatunk, személyesen átélhetjük, és szabaddá válhatunk.

A kivonulás elmesélésének a törvényei:
A kivonulás elmesélésének a micvája tórai törvény, amelyet niszán hónap tizenötödikén este kell teljesíteni, mégpedig amikor a mácá (macesz) és a máror (keserű ízű zöldség) előttünk van. Erre utal is a Tóra, amikor a mácát „lechem oni"-nak hívja, aminek ugyan szó szerinti jelentése szegény kenyér, de Bölcseink úgy magyarázták, hogy az oni szó azt is jelenti, hogy válaszolni (láánot), azaz a mácá az a kenyér, amin sok mindent válaszolunk (hiszen a hágádát kérdés-felelet formában meséljük el). Ez a kötelesség érvényes akkor is, ha a családjával van az ember, és akkor is, ha egyedül tölti a széderestét. Ugyancsak független attól, hogy az illető életében először hall az egyiptomi kivonulásról, vagy pedig egy nagy bölcs, aki a kivonulás összes részletével már tisztában van. Amikor a Hágádában a Mágid részhez érünk, ami a kivonulás elmesélése, mondja ki, vagy legalábbis gondoljon rá, hogy most egy tórai micvát fog ezzel teljesíteni. Ugyan a széderest jelentős részében oldalra dőlve ülünk, úriasan, de a kivonulás elmesélésére ez nem vonatkozik, hiszen akkor istenfélelmet kell magunkban felébreszteni. A Hágádát kérdés-felelet formában kell elmesélni. Alapvetően a gyerekek kérdeznek, és próbáljuk is őket erre inspirálni. Mindenféle szokatlan dolgokat csinálunk, aminek hatására remélhetően fel fogják tenni a kérdést: „Má nistáná", miben különbözik ez az este a többi estétől? Azért fontos, hogy a kivonulás történetét kérdés-felelet formájában meséljük el, mert a kérdés érdeklődést és nyitottságot fejez ki. Sokkal könnyebb a választ befogadni, magamévá tenni, ha már feltettem a kérdést, mintha csak simán elmesélnek nekem valamit. Úgy rendelték Bölcseink, hogy az elmesélést a történet negatív részével kezdjük, és a pozitív részével fejezzük be. Gyakorlatban a Hágádában ezt mind fizikai értelemben, mind szellemiben megvalósítjuk. A Hágádá elején említjük azt, hogy a „fáraó szolgái voltunk", és úgy fejezzük be, hogy „és kihozott minket az Örökkévaló […]" – ez a fizikai része. A szellemi pedig, hogy úgy kezdjük: „kezdetben bálványimádók voltak az őseink", és úgy fejezzük be, hogy „és most közelített minket az Örökkévaló a szolgálatához". Az elmesélés minimuma, Rábán Gámliélnek a Hágádá végén található mondása: „Aki ezt a három dolgot nem mondta, nem tett eleget a kötelességének: pészách, mácá, máror […]". A maximum pedig: „minél többet mesél valaki (a kivonulásról), annál dicséretesebb". Köteles a Hágádát olyan nyelven mondani, amelyet a résztvevők megértenek, ha csak elmondja héberül, és a többiek nem értették, akkor ők őmiatta nem tettek eleget a micvának. Nem szabad az elmesélést beszéddel megszakítani. Helyes, hogy az összes résztvevő maga is mondja a Hágádá szövegét, és ne csak úgy teljesítse ezt a szép micvát, hogy mástól hallgatja. De ha mégse mondta, attól még természetesen eleget tett azzal is, hogy mástól hallgatta.

Lesáná hábáá birusálájim hábenujá! (Jövőre – azaz még idén – a felépített Jeruzsálemben!)

A média áldozatai

Judy Gruen

2004 szeptemberében a Dove a szépségiparban szokatlan lépésre szánta el magát: olyan hirdetési kampányba kezdett, melyben nem modellalkatú hölgyeket szerepeltetett, hanem hétköznapi nőket, akik dacolnak a sovány tinisztárok divatjával, a média nőideáljával. A Dove arra is ösztönözte a nőket, hogy a weboldalukon megosszák a kampányról alkotott gondolataikat, ezáltal kezdeményezve vitát a szépség fogalmáról, amely már annyira beszűkült, mint a divatmagazinokban a feszes szoknya.

A lányok és fiatalasszonyok önbecsülése kritikus szintet ért el – mondta Dr. Ann Kearney-Cooke, PhD, pszichológus, aki közreműködött a Dove Real Girls, Real Pressure (Igazi lányok, igazi nyomás) című, az önbecsülésről szóló nemzetközi felmérésében. A felmérés rámutatott, hogy tíz lányból hét elégedetlen a külsejével, az iskolai teljesítményével és a kapcsolataival. A legnagyobb probléma, hogy ezeknek a lányoknak a viselkedésében érezhetők azok a káros és romboló jelenségek, melyek kihatnak egész életükre. Idetartozik a rendszertelen étkezés, a testük összevagdosása, cigarettázás, ivás, erőszakoskodás. Ez a vizsgálat alátámasztja, hogy önértékelésükre és önmaguk elfogadására milyen negatív hatással van a külső megjelenésükkel, tanulásukkal, népszerűségükkel kapcsolatos elégedetlenségük.

A Dove felmérése nem okozott meglepetést a mentálhigiéniával foglalkozóknak. Dr. Barbara Becker Holstein, Ed.D két könyvet is írt a lányok önbecsüléséről: *The Truth: I'm a Girl, I'm Smart and I Know Everything* (Az igazság: lány vagyok, okos vagyok, és mindent tudok) és *The Enchanted Self* (Az elbűvölő én). Holstein megjegyzi, hogy 25 éves pszichológiai gyakorlata során mostanra sokkal intenzívebbé vált a nyomás a tizen- és huszonévesekre, hogy szexin nézzenek ki. Ezzel együtt a lányok kevésbé képesek pozitív önkép kialakítására magukról

> *„Amikor egy lány jól érzi magát a bőrében, a testképe is a helyére kerül.*

és a képességeikről. A lányok és asszonyok gyakran téves képet alkotnak valódi kinézetükről.

„Foglalkoztam egy 17 éves lánnyal, aki magas volt, és szuperül nézett ki, de esetlen-

nek találta magát. Hosszú haja mögé rejtette az arcát és az anyukájának kellett beszélnie helyette. Ha egy lányban az a gondolat fogalmazódik meg, hogy nem számít, akkor tényleg lesznek problémái a kinézetével" – állapítja meg.

Holstein úgy véli, hogy a lányok azért szenvednek jobban a média hatásaitól, mint a fiúk, mert ők inkább komolyan veszik az őket körülvevő, akár otthonról, akár máshonnan érkező üzeneteket. Ennek eredményeként az a trend, hogy a fiatal lányok ma olyan merészen öltözködnek, ahogy egy generációval ezelőtt az utcalányok. Ez csak súlyosbítja a problémát. „Elvesztettük azt az érzést, hogy a nő a saját jogán királynő" – mondja.

Lyn Mikel Brown, a Waterville, Maine-i Colby College professzora a *Packaging Girlhood* (Becsomagolt leánykor) című könyvében dokumentálta azokat a zavaró és negatív üzeneteket, melyekkel a marketingszakemberek bombázzák a lányokat. „A »nőies erő« üzenetét akarják eladni, de a termékeik és ruháik nem a világ megváltoztatásáról szólnak, hanem a lány külsejéről, mely egyre inkább rózsaszínű és szexi. A tinédzser egy piaci kategória, amelyet arra használnak, hogy egyre fiatalabb lányokat vegyenek rá saját maguk tárgyiasítására, vagy arra, hogy nőies Paris Hiltonok vagy Britney Spearsek legyenek."

Brown azt mondja, hogy bár sok szülő félti a lányát az erőszaktól, mégis megveszi neki azt az árut, amely eltorzítja a gyermeke önértékelését. „A rózsaszín gyorsan sötét rózsaszínné, majd pirossá válik, amivel mindent el lehet adni, még a rózsaszínű energiaitalt is, mely növényi eredetű étvágycsökkentőt tartalmaz" – írja.

Beszéld le

Szülőkkel beszélgetve Brown megpróbálja felhívni a figyelmet arra, hogy az elterjedt marketing milyen romboló hatással van a lányok önbecsülésére. Ez nem csak a szexi öltözködésre vonatkozik, hanem azokra a tinédzserek körében népszerű könyvekre is, melyek a „menő csaj" motívumát mutatják be. „A prüdéria már a múlté" – jegyzi meg Brown. Van egy szervezete, a *Hardy Girls, Healthy Women* (Merész lányok, egészséges asszonyok), mely azt reméli, hogy elő tudja segíteni a lányok egészségesebb önértékelésének kialakítását, és segítséget nyújt a szülőknek, hogy fel tudjanak tenni a lányaiknak olyan kérdéseket, melyek hozzásegítik őket, hogy kritikusabban szemléljék a médiát.

A médiát nem állíthatjuk meg, de a szülők többet tehetnek, mint gondolnák – mondja Brown. Holstein egyetért vele, és sürgeti, hogy a szülők nyíltan beszéljenek lányaikkal arról, hogy a napi divat milyen érzéseket vált ki belőlük. Ha a lány csak vállat von, és azt mondja: „mindenki így öltözködik", akkor a szülőnek ellent kell mondania: „találjunk olyan alternatív lehetőséget, amelyben jól érzed magad!"

„Biztos alapot kell adni a lányoknak, hogy jó döntéseket tudjanak hozni az öltözködéssel és a »médiafogyasztással« kapcsolatban – mondja Holstein. – A szülők sok esetben nem akarnak túlzottan beleavatkozni a gyermekeik ízlésébe és életébe, ennek ellenére el kell mondaniuk, hogy mit tartanak helyesnek."

A Dove felmérése szerint a lányoknak szüksége van a szülői tanácsra: kutatásukban a megkérdezett több mint 1000 lányból a 13–17 évesek 67 %-a és a 8–12 évesek 91%-a mondta, hogy az anyjához fordul tanácsért, amikor nincs megelégedve magával…

Lélekkép

Gila Manolson, a *The Magic Touch* (A mágikus érintés, az *Outside/Inside* (Kívül-belül) és a *Head to Heart* (A fejtől a szívig) című művek jeruzsálemi szerzője és nemzetközileg híres előadó szerint azonban a testről alkotott kép elterelő manőver. A lényeg a lélekről alkotott kép. Amikor egy lány jól érzi magát a bőrében, a testképe is a helyére kerül. Manolson megjegyzi, hogy milyen meglepő, amikor átlagos kinézetű vagy akár rubensi alkatú fiatal nőkkel beszél, és ők szépnek, akár szexinek is tartják magukat. Ezekből a lányokból sugárzik az önbizalom, mely az egészséges lélekből ered. Az önbizalom pedig nagyon vonzó tud lenni – jegyzi meg Manolson.

Manolson elismeri, hogy sokkal könnyebb egészséges lelkületű lányokat, nőket találni Jeruzsálemben, mint New Yorkban vagy Los Angelesben. Úgy véli, a szülők sokkal jobban tudják befolyásolni a lányok énképét, mint az egész média. „A média egy nem létező nő képét mutatja. Egy Barbie-idomú nő már rég meghalt volna a helytelen táplálkozás miatt."

Szerinte nagyon drasztikus változtatásokra van szükség ahhoz, hogy a lányokban egészségesebb kép alakuljon ki a testről: „El kell szakadni a médiától" – tanácsolja. A divatlapok és női magazinok mérgezik a nő önbecsülését. Mivel ezek az újságok csak a „tökéletes kinézetű" nőket mutatják (akiknek a fotóját retusálták és digitálisan manipulálták), ha hazavisszük ezeket a lapokat, az olyan, mintha intravénásan heroint adagolnánk egy lány vénájába. Sok tanulmány világosan rámutatott, hogy minél jobban ki vannak téve a nők ezeknek az újságoknak, annál jobban romlik az önbecsülésük, miközben a lapok hatására a férfiak is egyre kevésbé elégedettek a feleségükkel.

Mikor Manolson ezekről a témákról beszélget nőkkel, gyakran felteszik neki azt a kérdést, hogy hogyan kell viselkedni olyan férfiakkal, akiknek most irreális elvárásaik vannak a női szépséggel kapcsolatban. Ez fájdalmas téma, a férfiakat ebből a szempontból át kell nevelni. Minden láthatóvá tett testrésszel elveszítjük az igazi intimitás képességét, mert a nők nem érzik megfelelőnek, a férfiaknak pedig irreálisak az elvárásaik. Újra kell alkotnunk az intimitás fogalmát, értékelni kell a másik ember egyedi külső és belső szépségét.

Manolson hisz abban, hogy a „cniut" – szemérmesség – zsidó értelmezése a legjobb ellenszere ennek a problémának. „A cniut azt jelenti, hogy az ember tisztában van azzal, hogy kicsoda ő valójában. Ez valamiféle belső önmeghatározás, mely megszabadít attól a szükségtől, hogy fizikailag kelljen kérkedni magaddal" – magyarázza Manolson. „Az erényes nő privát fizikai szférája védett; egyszerűen nincs kacérkodóan a kirakatban, nincs kitéve mások kritikájának. A szépségipar a nők bizonytalanságaiból él, így ennek az iparágnak a legnagyobb ellensége az a nő, akinek egészséges a lelke és erényesen viselkedik."

Mindenki egyetért abban, hogy az önértékelésnek belülről kell jönnie. Holstein arra készteti a betegeit, hogy visszaidézzék azokat az időket az életükből, amikor jól érezték magukat a bőrükben, és arra is kéri őket, hogy hozzanak olyan dolgokat, amelyeket írtak vagy készítettek, s amelyek a tehetségüket bizonyítják. Ezen az alapon segíti őket, hogy kifejlesszék belső értékük alapjait. „Sok nő csak a külvilág üzeneteinek vételére képes, ami nem segíti elő az értékeik megerősítését" – mondja Holstein. – Sokkal több erőfeszítést igényel a saját életükből származó pozitív üzenetek befogadása."

Manolson szerint fontos még az önzetlenség, a társasági élet és az értékes könyvek olvasása, ahelyett, hogy tévénézéssel vagy női fogyasztói és divatlapok olvasásával töltenénk az időt. „Leghatékonyabban mások segítésével fejleszthetjük önbecsülésünket. Egy idő múlva boldogságot fogunk sugározni."

fordítás · G. Sz.
forrás · aish.com

A zsidó konyha rejtelmei

GASZTRONÓMIA

Peszáchi édességek

Kürti Adrienn

Hogyan lesz a krumpliból sütemény? Lehet-e búzaliszt nélkül finom süteményt sütni? Az ünnepi étkezési szokások tekintetében peszách a legtöbb odafigyelést kívánó ünnep. Sok alapanyagot nem használunk, hogy elkerüljük a kovász képződését. Legismertebb, hogy a búzaliszt csak pászka formájában kerül az asztalra, de a különböző zsidó hagyományoknak megfelelően több más hétköznapi étel, mint bizonyos helyeken a rizs, borsó, kukorica stb. is hiányzik az alapanyagok közül.

Az alábbi receptek egy része csak burgonyalisztet tartalmaz. A fánk és a latkesz nagyon egyszerű, és a gyerekek körében is nagyon kedvelt ételek. A burgonyatorta és az almás rétes maceszt is tartalmaz, ezenkívül a nagymamáinktól örökölt tradicionális peszáchi zsidó konyha ízvilágát hozza vissza.

ALMATORTA
(párverecept)

Hozzávalók
- *7 tojás*
- *1 csésze cukor*
- *1 citrom kifacsart leve*
- *½ csésze forró víz*
- *¾ csésze burgonyaliszt*
- *½ csésze vágott dió*
- *2 vékonyra szeletelt alma*

Különválasztjuk a tojásokat. A fehérjét kemény habbá verjük, majd hozzáadunk fél csésze cukrot. A sárgáját eldolgozzuk a másik fél csésze cukorral, a citromlével, vízzel, burgonyaliszttel és a dióval. A kapott masszát összekeverjük a tojáshabbal, majd hozzáadjuk a vékonyra szeletelt almát. Olajjal megkent tepsibe tesszük, és alacsony hőfokon mintegy 45 percig sütjük. Óvatosan kiborítjuk és kihűtjük.

PESZÁCHI TOJÁSFÁNK
(párverecept)

Hozzávalók
- *4 tojás*
- *csipetnyi burgonyaliszt*
- *só*
- *olaj*

A tojásokat különválasztjuk, majd a fehérjét kemény habbá verjük. A lazán felvert sárgájába belekeverjük a sót. A sárgáját óvatosan bekeverjük a tojáshabba, és legvégül hozzáadjuk a burgonyalisztet. Kiskanállal forró olajba szaggatjuk, és kisütjük.

KRUMPLIS LATKESZ
(egyszerű párverecept)

Hozzávalók (fejenként)
- *2 tojás*
- *2 evőkanál burgonyaliszt*
- *1 evőkanál olaj*
- *só*

Villával felverjük a tojást sóval és olajjal, hozzáadjuk a burgonyalisztet, majd serpenyőben kevés olajat hevítünk, belerakjuk a masszát, majd rövid sütés után megfordítjuk. Minden egyes lepényt külön kell megsütni. A lepényeket lekvárral megrakva fogyasztjuk. Burgonyaliszt helyett maceszdarát is használhatunk.

BURGONYATORTA
(maceszos párverecept)

Hozzávalók
- *4 tojás*
- *20 dkg főtt, áttört burgonya*
- *2 evőkanál kakaó*
- *3 dkg margarin*
- *3 kanál finom maceszliszt*

A tojássárgáját elkeverjük a cukorral, hozzáadjuk a főtt krumplit, a margarint, a kakaót, a maceszlisztet és a felvert tojáshabot. Lazán összekeverjük, majd kikent maceszliszttel megszórt tepsiben sütjük. Lekvárral vagy csokoládékrémmel megkenjük.

PESZAHI ALMÁS RÉTES
(tradicionális húsos recept)

Hozzávalók
- *7 egész maceszlap*
- *1 kg hámozott, reszelt alma*
- *3 tojás*
- *15 dkg darált dió*
- *15 dkg cukor*
- *fél kávéskanál fahéj*
- *fél kávéskanál őrölt szegfűszeg*
- *4 dl kóser fehérbor*
- *2 evőkanál libazsír*

A tojásfehérjét felverjük, majd belekeverjük a darált diót, és a három kanál cukorral kikevert tojássárgáját. A reszelt almát cukorral, fahéjjal, szegfűszeggel ízesítjük. Egy tepsi aljába bezsírozott, borral locsolt maceszlapot helyezünk, rátesszük a diós töltelék harmadát, lefedjük egy újabb maceszlappal. Erre is kevés bort öntünk, és rászórjuk az alma harmadát. Egy borral locsolt maceszlap, egy adag diótöltelék, macesz és almatöltelék következik, amíg a hozzávalók el nem fogynak. Az utolsó maceszlapot újra megzsírozzuk, kicsit több bort öntünk rá, hogy sütés közben meg ne száradjon. Addig sütjük, amíg szép piros nem lesz. Kicsit pihentetjük, majd kockára vágjuk.

Mindenkinek kóser peszáchot kívánunk!
Kürti Adrienn

Az írás a JMPoint a Zsidó Közösségért Közhasznú Alapítvány támogatásával jelent meg.
Még több recept: www.zsidokonyha.hu

GYEREKNEVELÉS

Elijáhu próféta a szívünkön keresztül érkezik

Hagyományaink szerint Elijáhu próféta minden körülmetélésen jelen van, és gyógyulást hoz a gyermeknek és minden jelenlévőnek egyaránt.

Elijáhu próféta a szimbólumokban gazdag szédereste egyik központi eleme is. A legszebb és egyben az utolsó pohár Elijáhu serlege, amit neki töltünk tele, remélve, hogy eljön hozzánk a Messiás érkeztének üzenetével. Elijáhu prófétának a széder este végén kinyitjuk az ajtót, hagyományosan a gyermekek. Sok mese és történet is szól Elijáhuról, aki az igaz emberek segítségére siet, a legváratlanabb módon, csodák kíséretében, maga pedig gyakran álruhában (lásd mesét alul). Szívesen hallgatják ezeket a meséket a gyerekek, de mi valóban értjük-e mit jelentenek mélyebben ezek a történetek?

Mit is szimbolizál Elijáhu próféta?

Egyik évben a Kocker Rebbe megígérte a haszidjainak, hogy meg fog jelenni Elijáhu próféta. Szédereste a rebbe háza úgy tele volt, hogy mozdulni alig lehett, és mindenki a pillanatra várt, amikor megjelenik a próféta. Megtöltötték a serleget borral, kinyitották az ajtót. A haszidok lélegzetüket visszatartva vártak, de nem történt semmi. Nem volt ott senki! A haszidok szóhoz sem jutottak a meglepetéstől. Hiszen a rebbe megígérte nekik, hogy meg fog jelenni a próféta! De a rebbe arca ragyogott a boldogságtól, s értetlenül állt a haszidok csalódottságát látva. „Jaj! Hát azt gondoltátok, drága haszidjaim, hogy Elijáhu próféta az ajtón keresztül érkezik meg? Elijáhu próféta a szíveken keresztül érkezik meg hozzánk!" – magyarázta.

Az igazi vagy végső megváltás belülről érkezik. Az egyiptomi kivonulást valóban számtalan csodával kísérve az Örökkévaló maga hozta el nekünk, ha úgy tetszik „kívülről" jött el hozzánk. Nem érdemeltük igazán ki, és nem is tettünk sokat érte, sőt sokáig nem is hittünk benne, szenvedéseinket látva végtelen kegyelmében – őseinknek tett ígéretének megfelelően – a Mindenható egyszerűen kihozott bennünket Egyiptomból.

Minden ünnep idején azok az energiák, szellemi erők jönnek el újra, amelyek azt az ünnepet eredetileg jellemezték. *Peszáchkor a megváltásra emlékezünk, és egyben minden évben a megváltás, a megszabadulás energiái, ereje hatja át lényünket és a környezetünket.* Ezért várjuk a Messiást is peszáchkor, amely mindenfajta személyes megváltásra is remek idő. Ilyenkor szabadíthatjuk fel magunkat legkönnyebben a rossz szokásoktól, az anyagiasság és az ego béklyójától, a szorongás, aggodalom fogságától, ha bizalmunkat az Örökkévalóba helyezzük.

A csodák ugyan inspirálók, de a végső megváltás Bölcseink szerint „belülről" fog érkezni, azaz saját erőfeszítéseink eredményeképpen. *Minden apró lépés saját magunk jobbá tételében,* haladás a spritualitás irányában, *minden jó cselekedet és a tóratanulás* egy-egy apró lépés a végső megváltás felé: az egyéni és az egész zsidó nép megváltása felé. Próbáljuk meg ezt az üzenetet megérteni és átadni gyermekeinknek. S amikor Elijáhunak ajtót nyitunk, ne csak az ajtót nézzük, hanem a szívünket is, és talán „megláthatjuk", érezhetjük, ahogy a próféta viszszamosolyog ránk.

Panyiné dr. Ábrahám Zita
Trendeli Alapítvány
„A zsidó bölcsőde"
www.trendeli.hu

GYEREKSAROK

Elijahu serlege

Panyiné dr. Ábrahám Zita

Élt egyszer régen egy szegény favágó, akit Chájimnak hívtak. Keményen dolgozott, de így is éppen, hogy kenyérre tellett a családjának. Az egyik tél különösen kemény volt. A hóviharok járhatatlanná tették az utakat, és szegény Chájim nem tudta a városba vinni a fát, hogy eladja. Pedig télen tudta a legtöbbet eladni, és ekkor kereste meg az egész évre valót.

Chájim minden reggel kinézett az ablakon, felsóhajtott és imádkozott, hogy kicsit jobbra forduljon az idő. Felesége, Brajna elkeseredetten sírt: – A többi favágó mind a városban van, és mindenki tőlük fog vásárolni! Mit fogunk a gyerekeknek enni adni? Mindjárt itt van peszách, hogyan fogunk maceszt, húst és bort venni? Chájim próbálta megnyugtatni: – Az Örökkévaló gondoskodni fog rólunk, mint mindig. Felesége próbálta rábeszélni, hogy kérjen cedákát (adományt), hiszen rászorulnak. De Chájim, aki eddig minden évben adott egy kisebb összeget a rabbin keresztül a szegényeknek, szégyellte, hogy most ő kérjen.

– Nem, nem, kell lennie más megoldásnak! Adjunk el valamit?

– Jaj – sírt a felesége, már mindenünket eladtuk, csak a kecskénk maradt, de anélkül éhen halna a kisbabánk.

…

– Van egy ötletem! Adjuk el Elijáhu serlegét! A próféta megértené, és anélkül is meglátogat majd bennünket – javasolta Brajna.

– Jaj, azt nem lehet! Mit szólna Elijáhu, ha betérne hozzánk, és nem látná az asztalon a serlegét? Szó sem lehet róla. Biztos vagyok benne, hogy Isten megsegít majd bennünket.

Pár nap múlva Chájim elment a rabbihoz, és eladta a megmaradt kovászosát. Majd szégyenlősen megkérdezte a rabbit: – Mondja meg, kérem, lehet-e kidust mondani széder estén tejre és tejjel teljesíteni a négy pohár micváját? A rabbi ősz szakállát simogatva elgondolkodott. Ha tejre akar kidust mondani, akkor nemcsak borra nem telik szegény Chájimnak, de húsra sem. Ki tudja, talán maceszra sem. S lám, nem panaszkodik egy szóval sem! A rabbi benyúlt a fiókjába és pénzt vett elő. – Nehezet kérdeztél, nem tudom megmondani a választ, és most nincs időm, hogy utánanézzek. Kérlek, fogadd el tőlem ezt a kölcsönt. Vegyél belőle, amit kell és valamikor peszách után majd visszaadod, addigra a választ is megnézem neked.

Chájim boldogan ment haza a családjához, volt már mindenük, ami egy csodálatos széderestéhez kellett. Amikor a széderestén a felesége gyertyával a kezében ment kinyitni az ajtót Elijáhu prófétának, egy jóságos arcú öregember állt az ajtóban. Behívták a házba, és megvendégelték. Az angyalarcú öregember szeme megakadt a szépen kifényesített serlegen. „Úgy ragyogjon rátok a szerencse, mint ahogy ez a szépen kifényesített serleg ragyog!" – áldotta meg az öregember őket, mielőtt távozott. Másnap Chájim kereste az öregembert a zsinagógában, hogy meghívja a második széderestére, de senki sem látta. De hisz tegnap itt volt, este pedig eljött hozzánk – erősködött Chájim. Csak a rabbi mosolygott. – Mindenkihez elment tegnap este az angyalarcú öregember, de nem mindenki érdemes arra, hogy megláthassa – mondta. Úgy látszik, Chájim, te érdemesnek találtattál.

Az ünnep után jobbra fordult az idő és Chájim dolgozni indult. A sárban a kocsi kereke elakadt, és ahogy próbálta kitolni, Chájim csillogásra lett figyelmes. Mi lehet az? Odament, és a sárban egy rongyos erszényt talált tele aranypénzzel, egy kisebb vagyonnal. Chájim nagyon gazdag lett, de megmaradt ugyanannak a jószívű embernek, aki mindig az Örökkévalóba vetette bizalmát.

Mit gondoltok gyerekek, ki lehetett az angyalarcú öregember?

Gabbiano Nyomda Print Kft Kiadó

„ Mélyebb jelentőség rejlik gyermekkorom meséjében,
mint abban a bölcsességben,amelyre az élet tanít”

A KINCSŐRZŐ FA

Zsidó mesék és elbeszélések
Összeállították: Komlós Aladár és Vihar Béla

A GABBIANO Print Kft.
gondozásában,limitált példányszámban
Heller Bernát előszavával,Vadász Endre rajzaival
és Oláh János bevezetőjével,
MEGJELENIK 2011 decemberében, Hanuka előtt.

Kapható:
Budapesten:

VII. ker. Wesselényi u.13.	Judaica Galery
XIII.ker.Hollán Ernő u.25	Kabbala
XIII.Pozsonyi u.5.	Láng Téka

Megrendelhető:
www.ledorvador.hu/kincs
gabbiano@gabbiano.hu;
gabbianokonyv@mail.datanet.hu
illetve a
Gabbiano Print Nyomda és Kiadó Kft.
1135 - Budapest, Reitter Ferenc utca 8/B. címen.

Zsidó bölcsőde az Újlipótvárosban

Ha egy igazán érték- és fejlesztéscentrikus bölcsődét szeretnél gyermekednek...

mert itt
maximum 10 gyermek van
kétnyelvüség
kóser étkezés
folyamatos fejlesztőpedagógusi közreműködés
és ami a legfontosabb:

sok-sok szeretet, mert a Te gyermeked, a Mi gyermekünk is!

érdeklődni: Á. Zita: +36-30-9306262
www.trendeli.hu

Oblath Kóser Bolt

Cím:
Bp., VII. ker., Dob u. 16.

Telefon:
06 (70) 632-2771

Nyitva tartás:
hétfő–csütörtök: 8–20h
péntek: 8–14h
vasárnap: 10–16h

Legyen a vendégünk Budapest egyetlen kóser tejes pizzériájában!

Pizzák, tészták,tejes és
vegetáriánus ételek nagy választékban.
Minden nap friss házi sütemények.

Cari mama
Kóser
Pizzéria & Pékség

Címünk: Budapest VII. Kazinczy u. 28
Telefon/Fax: 0036 1 342-0231
Email: info@carimama.hu
Website: www.carimama.hu

Gyere ünnepelj velünk Pészách félünnepén.!

Szeretettel várunk április 9-én 17:30-kor a Visegrádi utca 3-ban (Pesti Sul).
Amire számíthatsz: zene, tánc, finom falatok, jó hangulat.

Képek a márciusi sziráki sábátonról

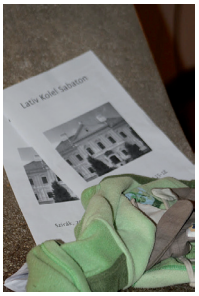

1. Kit várunk mindannyian szédereste az otthonunkba? **2.** Melyik oldalra kell dőlnünk szédereste. **3.** Ezt tesszük a cháméccal, azon kívül, hogy kitakarítjuk, elégetjük és eladjuk **4.** Hogy hívják azt az áldozatot, amelyből még a kohénok sem ettek? **5.** Milyen ruhát vesznek fel a zsidó férfiak szédereste? **6.** A kóser halak egyik ismertetőjele **7.** Melyik volt az utolsó előtti csapás? **8.** Peszách második napjától kezdődő mivcá. **9.** Ételcsoport, amelyet az áskenáz zsidók nem esznek, de a szfárádiak igen. **10.** Mit jelent a mizbéách szó?

Játssz velünk! – zsidó kvíz

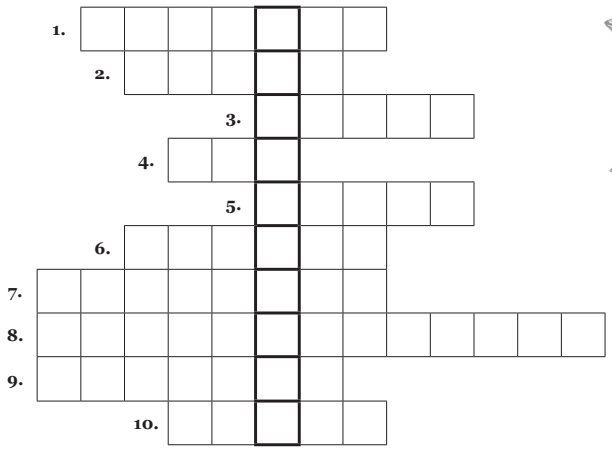

Küldd be megfejtésedet április 16-ig
az **info@lativ.hu** email címre!
A helyes megfejtők között értékes nyereményt sorsolunk ki!
A megoldások április 17-től weboldalunkon olvashatók: **www.lativ.hu**

Előző számunk megfejtése: Orá veszimchá
Az előző rejtvény nyertese: Lefter Levi Viktor
Gratulálunk a helyes megfejtőknek!